

راهنمای ساخت فضاهای شهری استاندارد برای افراد سالمند و ناتوان

تألیف:

دکتر کتابعلیزاده

دکترای تخصصی بهداشت سالمندان، عضو هیئت علمی دانشکده بهداشت،

دانشگاه علوم پزشکی تهران

سایر همکاران:

مهندس سید محسن اسدی، مهندس سید محمدرضا عاشق

دکتر سید تقی یمانی، رضا حیدری

عنوان و نام پدید آورنده: راهنمای ساخت فضاهای شهری استاندارد برای افراد سالمند و ناتوان: تألیف مهتاب علیزاده سایر همکاران سیدتقی یحیانی به سفارش معاونت برنامه‌ریزی و توسعه شهری، شهرداری منطقه ۱۶.

مشخصات نشر: تهران: سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، مؤسسه نشر شهر، ۱۳۹۱

مشخصات ظاهری: ۱۶۶ص: مصور

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۸-۵۷۲-۲

وضعیت فهرست‌نویسی: نیا

موضوع: فضاهای عمومی و معلولان

موضوع: معماری و معلولان

موضوع: معماری و سالمندان

شماره افزوده: یمانی، سیدتقی، ۱۳۳۷

شماره افزوده: سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، مؤسسه نشر شهر

شماره افزوده: شهرداری تهران، منطقه شانزده، معاونت برنامه‌ریزی و توسعه شهری

رده‌بندی کتاب: NA ۱۶۰۸۶۰۶۸ NA ۱۶۰۸۶۰۶۸

رده‌بندی دی: ۲۲.۷۲۰

شماره کتابشناختی: ۲۲.۷۲۰

کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
شهرداری منطقه ۱۶

مؤسسه بهداشت
کتاب، علوم پزشکی و
دانشی درمانی تهران

شهرداری منطقه ۱۶

راهنمای ساخت فضاهای شهری استاندارد برای افراد سالمند و ناتوان

مؤلف: دکتر مهتاب علیزاده، دکترای تخصصی بهداشت سالمندان، عضو هیئت علمی دانشکده

بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران

سایر همکاران: مهندس سید محسن اسدین، مهندس سید محمدرضا عاشق،

دکتر سیدتقی یمانی، رضا شهری

ناشر: مؤسسه نشر شهر

به سفارش: شهرداری منطقه ۱۶

تیراژ: ۲۰۰۰ نسخه

نویت و تاریخ چاپ: اول - ۱۳۹۱

بها: ۸۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۸-۵۷۰-۶

همه حقوق محفوظ است.

نشانی ناشر: تهران، بلوار آفریقا، رسیده به میدان آرژانتین، روبروی پارک سوار بیهقی، شماره ۶، مؤسسه نشر شهر

تلفن: ۸۸۱۹۳۳۰۱-۲ و ۸۸۱۹۳۳۰۴-۶

فروشگاه مرکزی: میدان فلسطین، ضلع شمالی، شماره ۹ تلفن: ۸۸۹۵۲۵۳۴ مرکز چاپ: ۸۸۴۲۱۹۰۶

www.shahrpress.ir E-mail: info@shahrpress.ir

مؤسسه نشر شهر
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

فهرست

۷	مقدمه مؤلف
۹	پیشگفتار
۱۰	تعریف ناتوانی و انواع توانایی
۱۱	ساختار صندلی پرستار استاندارد و نام اجزاء آن
۱۶	استانداردهای ساختمان برای افراد ناتوان
۲۳	پیاده‌روها و مسیرهای رفت و آمد
۲۴	سطوح مختلف و گودال‌ها
۲۷	پیاده‌روها، جاده‌های پیاده‌رو و فضاهای مخصوص پیاده‌روی
۳۶	پارکینگ
۴۳	راه ورودی
۴۷	راه‌پله‌ها
۶۰	درب‌های ورود و خروج
۶۲	پله برقی
۶۳	پنجره‌ها
۶۴	آسانسور / بالابر
۷۱	پل‌های عابر پیاده، مسیرهای زیر‌گذر
۷۲	توالتهای عمومی
۸۰	علائم و نشانه‌ها
۹۱	دیگر تسهیلات

۱۱۱ مکان ایستگاه‌های اتوبوس، مترو و راه‌آهن
۱۱۸ تقاطع خیابان
۱۴۵ ضمیمه الف
۱۵۱ پیوست ۱
۱۵۳ منابع
۱۶۸ فهرست

www.ketab.ir

مقدمه مؤلف

مناسبت‌سازی محیط و فضاهای خارج از منازل مسکونی از جمله راه‌هایی است که به افراد سالمند و ناتوان کمک می‌کند تا به راحتی و با ایمنی در محیط اطراف خود زندگی کنند و از فضاها و امکانات ساختمان‌ها به‌عمومی موجود در جامعه بهره‌مند گردند. هدف از این مناسبت‌سازی‌ها، فراهم آوردن محیطی است که به عملکرد مستقل فرد کمک نماید تا افراد ناتوان و سالخورده جهت انجام فعالیت‌های روزانه زندگی خود از قبیل دسترسی به مراکز خرید و خدمات مورد نیاز، انجام امور زندگی اجتماعی، اشتغال و فعالیت‌های اوقات فراغت خود نیازی به کمک دیگران نداشته باشند. از طرفی این مناسبت‌سازی‌ها بایستی به گونه‌ایی طراحی شوند تا مورد رضایت و استفاده افراد دارای ناتوانی‌های حرکتی نیز باشند.

اصول اولیه استانداردها که در بخش‌های ساختمان‌های مسکونی و کلبه از قبیل مراکز بهداشتی-درمانی در نظر گرفته می‌شوند، استانداردهای مربوط به افراد ناتوان از نظر ایمنی، راحتی و قابلیت استفاده دربر می‌گیرند. استانداردهای محیط و فضاهای خارج از ساختمان‌ها به‌شکل موانع عبور و مرور که باعث مختل شدن تحرک و عملکرد افراد مسن سالم می‌شود در مقایسه با افرادی که ناتوان هستند برآورده کنند.

مجموعه نگارش شده حاضر، با در نظر گرفتن شرایط افراد زمین‌گیر (مردان و زنان) به‌صندل‌چرخدار، معلول (دارای آسیب جسمی در حد متوسط) و نیز افراد دارای ناتوانی‌های بینایی و شنوایی، استانداردهایی را در طراحی فضاها، ساختمان‌ها و اماکن عمومی بیان می‌دارد تا امکان دسترسی و استفاده از آنها برای افراد دچار ناتوانی‌های حرکتی و جسمی فراهم آید و محیط‌های ایمن، سهل وصول و قابل استفاده برای همه افراد فراهم شود. بعلاوه با فراهم آوردن چنین محیط‌هایی به سالمندان و افراد ناتوان این امکان را می‌دهیم تا همانند سایر افراد در جامعه بطور

مستقل، بدون نیاز به کمک دیگران از یک زندگی باکیفیت برخوردار شوند. لازم به ذکر است که توصیه‌های مندرج در این مجموعه قابل استفاده در ساختمان‌ها و مراکزی مانند (مراکز خدمات عمومی، رفاهی- اجتماعی و مذهبی، مراکز بهداشتی-درمانی و آموزشی همانند بیمارستان‌ها، سرای سالمندان و ...، ادارات، مجتمع‌های مسکونی، تجاری، صنعتی) می‌باشند.

دکتر مهتاب علیزاده

دکترای تخصصی بهداشت سالمندان

هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

WWW.Ketab.ir

اصطلاح ناتوانی دارای معنای وسیع و گسترده‌ای است و ناتوانی‌های فیزیکی، حسی یا ذهنی را در بر می‌گیرد. بر اساس یک برآورد کلی حدود ۱۲ - ۱۳ درصد از مردم به نوعی دارای یکی از انواع ناتوانی‌ها هستند. ابر این امر این است که فضای فضاها شهری به گونه‌ای که این افراد نیز به راحتی و بدون مشکل از امکانات موجود استفاده نمایند از نکات بسیار اساسی در شهرسازی می‌باشد. از سویی افراد دیگری نیز در جامعه زندگی می‌کنند که به عنوان افراد ناتوان در جامعه به حساب نمی‌آیند ولی می‌توانند از امکانات شهرسازی فضاها پیاده‌روها و سیستم حمل و نقل عمومی بهره‌مند شوند مانند: والدینی که کودک دارند، افرادی که وسایل خرید یا بار سنگینی را حمل می‌کنند، افرادی که بر اثر تصادف بطور موقت آسیب دیده‌اند و نیز افراد سالخورده، در حالیکه با وجود محیط‌های با مانع، غالباً بسیاری از این افراد از نظر حرکتی ناتوان خواهند ماند.

موارد زیادی از مناسب‌سازی در فضای پیاده‌روها وجود دارند که برای افراد ناتوان و نیز سایرین نیز می‌توانند مفید باشند. مثلاً افرادی که از صندلی چرخ‌دار جهت استفاده می‌کنند، به فضای مناسبی نیاز دارند تا به آنها امکان به جلو راندن چرخ را بدون اینکه آنچ‌ها با قوزک پای آنها بر روی چهارچوب درب یا سایر موانع دیگر برخورد کند، به جلو برآند. یا افرادی که با عصای زیر بغل راه می‌روند به فضای بیشتری هنگام حرکت نیاز دارند. همچنین فردی که از عصای معمولی استفاده می‌کند یا باری را با خود حمل می‌کند یا کیسه‌های خرید زیادی همراهش دارد و یا بچه‌های کوچک همراه خود دارد، به فضای بیشتری برای عبور و مرور نیاز دارند. بدین ترتیب فراهم آوردن فضای مناسب در پیاده‌روها، مسیرهای عبور و مرور ساختمان‌های عمومی، درون راهروها و غیره برای بسیاری از این افراد می‌تواند کمک کننده باشد.

حالت مشابه دیگر افراد با مشکل بینایی هستند که به سطح مناسبی از روشنایی در ساختمان‌های عمومی و محل‌های حمل و نقل نیاز دارند، مثلا اگر اطلاعات جداول زمان حرکت اتوبوس‌ها یا قطارها نمایش داده می‌شوند، سایز نوشته‌ها بایستی به اندازه‌ای باشند که به راحتی خوانده شوند و نیز نور و روشنایی مناسب جهت خواندن وجود داشته باشد.

اینها تنها دو نمونه از ضروریات مورد نیاز افراد با ناتوانی و آسیب‌های خاص هستند. اگرچه، نیازهای ویژه بیشتری برای افراد با انواع آسیب‌ها و ناتوانی‌ها وجود دارند. بعنوان مثال، اطلاع یک فرد نابینا از زمان علامت چراغ سبز عابر پیاده.

بنابراین، این مجموعه با هدف فراهم نمودن اطلاعاتی در خصوص استانداردهای فضاهای شهری تهیه شده است، با این امید که بتوان از موانع موجود در این فضاها که محدودیت‌هایی را برای سالمندان و ناتوانان ایجاد می‌کند، کاست.

تعریف ناتوانی:

بر اساس تعریف سازمان رفاه و معیشت علیه معلولین (Disability Discrimination Act, 1995) فردی بعنوان یک شخص ناتوان معنی می‌شود که ارای ناتوانی جسمانی یا ذهنی بوده و عدم تطابق طولانی مدت در انجام فعالیت‌ها و زندگی روزانه داشته باشد.

انواع ناتوانی:

جهت مناسب‌سازی محیط‌های بدون مانع و فضاهای خارج از منزل در جامعه، عموماً ۴ گروه ناتوانی در نظر گرفته می‌شود: